



Läänemaa Õigeusklike Teabeleht nr.1

Jaanuar 2000

Jumalateenistused talvel –kevadel 2000:

Jaanuar

- N 05.01. 17.00 Õhtuteenistus. **Kristuse ristimise püha.**
R 06.01. 10.00 Liturgia. **Kristuse ristimise püha. Suur veepühitsus.**
- P 16.01. 10.00 Liturgia. **Teenib metropoliit Stefanus.**
- P 30.01. 10.00 Liturgia.

Veebruar

- P 13.02. 10.00 Liturgia.
- P 27.02. 10.00 Liturgia.

Märts

- P 05.03 10.00 Liturgia. Andeksandmise pühapäev, suure paastu algus.
Peale teenistust toimub koguduse Täiskogu koosolek.
- P 19.03. 10.00 Liturgia.
- L 25.03. 17.00 Õhtuteenistus.
- P 26.03 10.00 Liturgia. **Neitsi Maarja rõõmukuulutamise püha.**

Aprill

- P 09.04. 10.00 Liturgia.
- L 15.04. 17.00 Õhtuteenistus.
- P 16.04. 10.00 Liturgia. **Palmipuudepüha.**
- R 21.04. 10.00 Jumalateenistus – 12 evangeeliumi lugemine.
- P 23.04. 10.00 Hommikuteenistus ja liturgia. **Ülestõusmispüha.**
- L 29.04. 13.30 Liturgia **Kõmsi** kogudusemajas.
- P 30.04. 13.00 Liturgia Hiiumaal **Kuriste** kirikus. **Teenib metropoliit Stefanus.**

Mai

- P 07.05. 10.00 Liturgia.
- P 21.05. 10.00 Liturgia.
- K 31.05. 17.00 Õhtuteenistus. **Taevaminemispüha.**

Paastust ja paastumisest.

Taas kord on lähenemas see eriline aeg meie palveelus – suur paast. Mis teeb sellest paastust Suure, kuigi teame, et ka Jõulupaast kestab 40 päeva? Ometi peame Ülestõusmispühadele eelnevat aega eriliseks, kuna see juhib meid kirikuaasta kõrghetke – Ülestõusmiseni. Siinkohal vaatleksimegi suurt paastu, samuti suure paastu eelset aega.

Neli nädalat enne suure paastu algust hakkab Kirik oma rahvast selleks eriliseks paastuks ette valmistama vastavasisuliste evangeeliumitekstide lugemise ja palvelauludega.

- Esimest ettevalmistusnädalat nimetatakse *tölneri ja variseri nädalaks*. Liturgial loetakse tähendamissõna tõlnerist ja variserist. See nädal on paastuvaba kinnitamaks, et ainult reeglite täitmine (paastumine kaks korda nädalas) ei ole küllaldane tõeliseks patukahetsuseks; vajalikud on alandlik meel ja puhta meelega palvetamine.
- Teine ettevalmistav nädal on *kadunud poja nädal*. Liturgial loeme tähendamissõna kadunud pojast ja tema tagasitulemisest. Nädala keskseteks teemadeks on hoiatus sellest, mis ootab neid, kes end isast (Isast – Jumalast) eemaldavad ning teiseks andeksandmise piiramatus.
- Kolmandat ettevalmistavat nädalat nimetatakse *viimsekohtu ja lihastloobumise nädalaks*.

Liturgial loetakse teksti suurest kohtupäevast (Mt. 25:31-46). Suure kohtupäeva tekstis on loetletud heategusid, mille tegemine on kristlase kohustus, ja millele on eriti õige aeg mõelda suurele paastule eelneval ajal: Sest mul oli nälj ja te andsite mulle süüa; mul oli janu ja te jootsite mind...(Mt.25:35-36). Selle nädala juhtmõtteks on heategude sügav saladus.

Viimsekohtu pühapäevale eelnevat laupäeva nimetatakse *surnute mälestamise laupäevaks*.

Sellel laupäeval mälestab Õigeusu Kirik kõiki neid kristlasi, kes *on uinunud vagaduses ajaarvamise algusest saadik*. Sel puhul loeme evangeeliumi, mis kuulutab igavest elu (Jh.5:24-30).

- Neljandat ettevalmistusnädalat nimetatakse *andeksandmise ja piimast loobumise nädalaks*. Liturgial loetakse osa Kristuse *Mäejutlusest*, mis käsitleb ka andeksandmist (Mt. 6:14-21). Sellel pühapäeval mälestatakse inimese pattulangemist ja paradiisist (Jumala osadusest) väljaheitmist, sest alles pattulangemise tõttu muutus andeksandmine vajalikuks.

Teenistuse lõpul teostatakse vaimulike ja kirikuliste üldine andestamistavand.

Suur paast algab esmaspäeval seitse nädalat enne Ülestõusmispüha ja kestab 40 päeva, lõppedes reedel enne Palmipuudepüha. Palmipuudepühäl on kerge paast, on lubatud süüa kala.

Kannatusnädala paast on samuti range paast, mis kestab kuni Ülestõusmispühaööni. Ülestõusmispüha nädal on paastuvaba.

Mida sööme suure paastu ajal? Kirik on seadnud, et meil on lubatud süüa kõike, mis on taimset päritolu. Kõigest, mis on lihalikku päritolu (ka kala), samuti piimatoodetest tuleb hoiduda. Paastumise mõte on oma himude taltsutamine. Himude all tuleks mõelda kõike, mis tahab meie hinge vallutada: iharus, viha, ärrituvus, kadedus, ahnus, uhkus, võimuahnus jne. Mitmed pühad kirikuisad peavad himusid oma olemuselt kurjadeks, need on nagu haigus, mis on võõrad inimese tõelisele loomusele. Mõned aga on positiivsemalt meelesstatud öeldes, et himud on dünaamilised impulsid, mis on

algselt Jumala poolt inimesse istutatud ja seega oma olemuselt head, kuid nüüdseks on need patu poolt haaratud. Seda ei tuleks võtta himude õigustusena, vaid hoopis võimalusena suunata himudes sisalduvat energiat teisiti. Himud tuleb seega puhastada, mitte püüda neid hävitada.

Himude puhastamine toimub nii kehalikul kui hingelisel tasandil. Hingelisel tasandil on puhastumine võimalik palve, patukahetsuse ja armulauast osa saamise läbi, samuti pühade raamatute (Piibel, pühade kirikuisade teosed) lugemise ja meele(mõtete) puhastamise läbi.

Kehalik puhastumine toimub paastumise ja füüsilise palve läbi (sagedased kummardused maani). Inimene ei ole ingel, vaid moodustab hinge ja ihu terviku, seega on kehalikul paastul vaimne väärtus. Me ei paastu sellepärast, et söömisel või joomisel oleks midagi ebapuhast. Vastupidi, toit ja jook on Jumala annid, millest saame osa kiites ja tänades. Paastume selleks, et meie söömisest-joomisest saaks sakrament (püha toiming), selleks, et meie söömine-joimine poleks enam võrreldav õgardlusega, vaid oleks tõesti võimalus olla osaduses toiduse andjaga – Loojaga. Paastu eesmärk pole mitte keha nõrgestamine, vaid selle puhastamine.

Seepärast paastugem rõõmsal meelel ja salajas, mitte aga kurval meelel seda kõigile näidates.

+ + +

Paastuajal loeme erilist paastupalvet, mis juhatab meid arusaamisele paastu sügavast mõttest. Palve autor on püha kirikuisa Eefraim Süüriast.

Paastupalve

*Issand, minu elu Valitseja!
Hoia minust eemal laiskuse,
meeleheite, auahnuse ja lobisemise vaim.*

*Anna minule, Sinu sulasele
meelepuhtuse, alandlikkuse,
kannatlikkuse ja armastuse vaimu.*

*Oh Kuningas ja Issand!
Anna mulle näha minu eksitused
ja ära lase mind oma venda hukka mõista,
sest kiidetud oled Sina igavesti.
Aamen.*

* * *

*Oh eksitustes räsitud hing, tõuse ja rõõmutse kahetsuses.
Valmista endale pisaratest ja sügava kahetsuse murest
Kanget rohtu ja tee terveks oma langenud kuju.
Hüüa südame sügavustest ja paljasta oma eksitused.
See Kes On Hea annab sulle sinu eksitused
Andeks.*

(Eefraim Süüriast)

* * *

*Jumal, kes Sa mind hoiad,
Jumal, kes Sa mind varjad,
Jumal minu jutus,
Jumal minu mõttes,
Jumal minu unes,
Jumal minu virgumises,
Jumal minu valvamises,
Jumal minu lootmises,
Jumal minu elus,
Jumal minu huultel,
Jumal minu hinges,
Jumal minu südames.*

(Keldi palvetest)

*Sina oled maailm maailmas.
Vaata enda sisimasse ja näe selles kogu loodut.
Ära uuri väliseid asju, vaid pööra kogu oma tähelepanu
sellele, mis on SEES.
Kogu oma meel hinge aardelaegastesse ja valmista
Issandale kõigist kujutlustest vaba
Pühamu.*

(Püha Niilos Ankyrast)

Märterpiiskop Platon – tema elukulg ja ristitee.

Taas on käes jaanuarikuu, mil mälestame meie Kiriku eestpalvetajat –piiskop Platonit. Tulevane eesti piiskop Paul Kulbush sündis 13.juuli 1869.a. Pootsis Pärnumaal. Tema isa oli kohalikus õigeusu kirikus köstriks. Paul õppis Arusaare õigeusu kihelkonnakoolis ning seejärel Riia Vaimulikus Koolis ja Seminaris. Väga hea õppeedukuse tõttu avanes võimalus jätkata õpinguid ilma õppemaksuta Peterburi Vaimulikus Akadeemias. Akadeemia lõpetas ta 1894.a. kandidaadina.

1917.a. nõustus preester Paul vastu võtma piiskopikoha Eesti Õigeusu Kirikus. Tema pühitsemine toimus 31.detsembril 1917.a.Tallinna Aleksandri katedraalis. Piiskopi nimeks sai Platon.

Kohe peale pühitsemist alustas piiskop koguduste külastamist, kuigi see oli saksa okupatsiooni ajal väga raskendatud. Reisisi hobuvankriga, lageda taeva all. Igal pool, kus piiskop teenis peeti piiskoplik jumalateenistus ja hingepalve kalmistul. Toimusid vaimulikud vestlused ja rahvas sai kinnitust oma usus.

Peatselt tõusis päevakorda Eesti piiskopkonna moodustamine. Eriti Riia venelased olid ägedalt eestlastele oma piiskopivalitsuse andmise vastu, sest eesti kuulus tollel ajal Riia piiskopkonna alla. Eesti saavutas siiski soodsa otsuse, seda eriti patriarh Tihoni toetusel. Kuid venelased ei olnud sellise otsusega päri - kirjutati kaebekirju

piiskop Platoni kohta, mis puudutasid tema Eesti rahvusmeelsust. Piiskop jäi endale kindlaks ja jätkas oma tööd. Ta oli aktiivne Eesti iseseisvuse eest seisja, võttes osa ka Eesti Maapäeva tööst.

1918.a. 21.detsembril, kui enamlased olid teistkordselt haaranud võimu Tartus, tõmmati Tartu raekoja torni punane lipp. Selles keerukas olukorras otsustas õigeusu, protestandi, katoliku ja juudi vaimulikkond koos tegutseda. Piiskop Platon õnnistas kõiki öeldes:” Kui rasked ka poleks ajad, mis Jumal on meile saatnud, ometi on see täis õnnistust, sest nüüd saame me mõistma rohkem, kui kunagi enne, mida oleksime pidanud juba ammu aru saama – nimelt, et kõikvõimalikke erinevaid nimesid kandvate uskude vahel on vaid inimeste ehitatud seinad. Kõrgel üle nende seinte on Jumal oma aujärjel – ja Tema on meie kõigi taevane Isa.”

2.jaanuari õhtul vangistati piiskop Platon oma kodu lähedal enamlaste poolt. Miilitsastaabis hõiskasid enamlased rõõmu pärast, kui nad kuulsid, et vangistatu on Eesti õigeusu piiskop Platon. Vangipõli kestis 12 päeva. Need olid päevad täis mõnitusi. Piiskop, jäädes kindlaks usule kinnitas ja lohutas kaasvange paludes neid vabanemise korral kõigile Eesti õigeusklikele edasi anda tema viimne õnnistus. Selleks ajaks teadis piiskop juba kindlasti, et ta hukatakse.

Vanglas olles luges Platon tihti oma kreekakeelset evangeeliumi. Komissari nõudmisele lugemine lõpetada, vastas piiskop: ”Niipea, kui ma vabaks saan, kiidan ma Jumalat.”

14.jaanuaril 1919.a. hukati piiskop Platon Tartu Krediidikassa keldris koos preestrite Nikolai Bežanitski ja Mihhail Bleivega (kunagise Haapsalu preestri Teodor Bleive isa). Veel hukati luteri pastorid Traugott Hahn ja Wilhelm Schwartz koos 14 auväärse Tartu linna kodanikuga.

Piiskop Platoni leinatallitus peeti Tartus Jumalaema Uinumise Kirikus 18.jaanuaril. Eesti valitsus andis käsu tuua Platoni keha pealinna, kus toimus veel riiklik matusetseremoonia. Vaimulik matus toimus Tallinna Issanda Muutmise peakirikus, kus on ka piiskop Platoni haud.

Kiriku õuel on ka piiskop Platoni mälestussammas, mis esmakordselt avati 1931.a. Teistkordne, taastatud samba avamine toimus 1986.a. Suur-Kloostri Killa eestvedamisel.

✘ ✘ ✘

Armas lugeja!

Sinu käes on esimene tagasihoidlik katse välja anda meie koguduse teabelehte. Loodan sellest kasu ja õnnistust tõusvat kõigile meie Kiriku elust huvitujaile. See väikesemahuline leheke kannab eelkõige eesmärki teavitada kirikurahvast Haapsalu, Uue-Virtsu ning Kuriste kogudustes toimuvatest jumalateenistustest. Lisana hakkab ilmuma teavet meie pühadest ning nendega liituvatest traditsioonidest. Oma koht saab olema pühade kirikuisade tarkustel ning palvetel. Seda põhjusel, et neid on seniajani eesti keeles vähe saadaval. Väga oodatud on lugejatepoolsed kaastööd, näiteks koguduste ajalookirjeldused, koguduseliikmete mälestused EAÕK elust esimese Eesti Vabariigi ajal jne. Leheke hakkab ilmuma korra kvartalis, püüdes olla ajakohane ning kajastada kogudustes toimunut.

Sulle rohket õnnistust soovides,

preester Jüri Ilves.

KONTAKT: Kalda 26-6,
90503 Haapsalu
tel. (247) 44420
e-mail: jyriilves@hot.ee